

پرونده‌ای برای پایان سال تحصیلی و سال معنوی

نقطه سر خط

کنار زیبایی پیامکی
۱۳۸۱۴ □

آغازی دوباره با خاطری آسوده

چگونه پرونده اخلاقی و علمی سال جاری معنوی خود را ببندیم؟

حجت‌الله حاجی کاظم

۲. اهمیت اولویت‌ها

نوجوان که بودیم، کارهای مهم ما کمتر بود؛ اما الآن آن قدر کار مهم داریم که بیشتر اوقات اگر خودمان را به کشتن هم دهیم، امکان این که بدون اولویت‌بندی به همه آنها برسیم، وجود ندارد. شاید بیشتر کارهایی که در سال گذشته انجام داده‌ایم، در راستای اهدافمان باشد؛ اما فهرستی تهیه کرده، کارهای زمان برتر را بنویسیم و از خود بپرسیم که آیا زمان توزیع شده برای هر کار، ارزش آن کار را در نظام اولویت بندی داشته است؟

۳. مرور زیبایی‌های اخلاقی

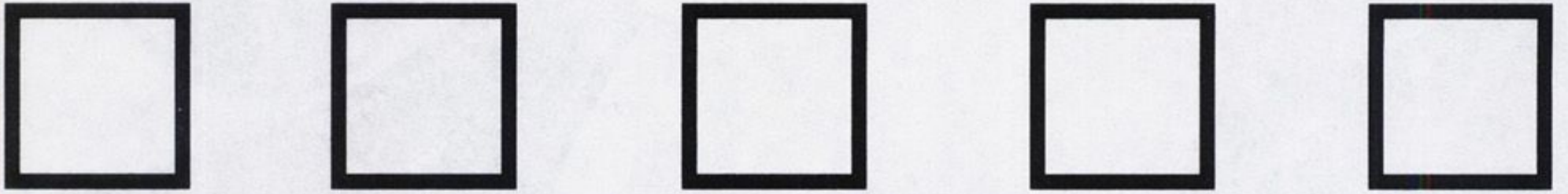
یکی از اهداف زندگی، آن است که فضیلت‌های اخلاقی خود را رشد دهیم. ارزیابی پایان سال، می‌تواند به برنامه‌ریزی مناسب‌تر در سال آینده کمک کند. بعضی آدم‌ها همیشه از همه چیز و همه کس شکایت دارند؛ آدم‌هایی که حتی خوبی‌ها و لطف‌ها را نمی‌بینند و به قول معروف اگر انگشتت را عسل کنی و در دهانشان گذاری، باز هم راضی نمی‌شوند. انسان‌ها در معرض کفران هستند. انسان، کفران‌کننده آشکاری است. گاهی فراموش کرده‌ایم که شکر گزار بودن نسبت به دیگران، به خودی خود زیباست. آدم‌هایی که نسبت به کوچک‌ترین لطف دیگران از صمیم قلب سپاس می‌گویند، بزرگ هستند. یکی از عالی‌ترین جلوه‌های شکر گزار شدن، نماز است. نماز گزارها، شکر گزار ترند.

گاهی راحت و بدون اندیشه، واژه‌ها را بر زبان می‌آوریم؛ رازی را فاش می‌کنیم؛ بدون اندیشه، قضاوتی می‌کنیم؛ کسی را دست می‌اندازیم و پیمانی بدون اطمینان می‌بندیم. چه قدر در این سال معنوی، مراقب زبان خود بوده‌ایم؟ چه قدر خود را در قبال حرف‌هایمان مسئول دانسته‌ایم؟ انسان با مسئول دانستن خودش، بزرگ می‌شود؛ زیرا از گوش و چشم و دل، سؤال خواهد شد.^۲

برخی متغیرهای زندگی ما بر اساس نیت‌های معنوی مان در شب قدر، مقدر می‌شوند. تصمیم مادر این روزها، مسیر مقدراتمان را تعیین می‌کند. برای جمع‌بندی اخلاقی و علمی پایان سال معنوی، پیشنهادهایی داریم که عبارتند از:

۱. اهداف عالی زندگی

چه قدر برنامه‌های خود را مطابق هدف «تهایی» و اهداف «میانی» زندگی خویش تنظیم و اجرا کرده‌ایم؟ قبل از هر چیز، باید هدف زندگی خود را بررسی کنیم و ببینیم چه هدفی ارزش آن را دارد که برای زندگی دنیا و میلیاردها سال زندگی بعد از مرگ، آن هدف‌ها را دنبال کنیم؛ برای مثال، اگر مثل خداوند عیب پوش شدن را هدفی ارزشمند برای روح و جان خود بدانیم، آیا نسبت به پرهیز از غیبت برای «ستار العیوب» شدن، همت داشته‌ایم؟

هر قدر هم که نسبت به برنامه‌های فرهنگی و دینی وقت گذاریم، باز جای مناجات و سخن گفتن با خدای بزرگ و نیز قرآن خواندن رانمی‌گیرد. ارتباط با خداوند، چیزی نیست که بتوان به خاطر مشغله‌ها و کمبود وقت‌ها از آن گذشت. سهم قرآن کریم و مناجات را از برنامه‌هایمان صفر نکنیم

مروری بر کتاب‌ها و جزوات خود بیندازید و ببینید کدام بخش‌ها نیازی به بررسی مجدد نداشته و کدام بخش‌ها را بهتر است در فرصتی دیگر، مرور کنید. درک نقاط ضعف و قوت علمی، موجب می‌شود که بتوانید برنامه‌ریزی بهتری داشته باشید. ج. یادداشت‌هایی که به نتیجه نرسیده

برخی اوقات در مورد موضوعاتی که به آنها بیشتر علاقه‌مند هستیم، یادداشتی بر می‌داریم. پیشنهاد ما مرور روزنامه‌ای همه این یادداشت‌هاست. شاید از میان همه آنها، منظورتان را از برخی یادداشت‌ها به یاد نیاورید و اهمیت برخی دیگر هم برایتان رخت بر بسته باشد؛ اما گاهی در میان آنها نکاتی می‌یابید که می‌تواند آغازی بر تحلیل‌های تازه باشد.

د. کتاب‌هایی که بررسی نشده

وقتی کتابی را امانت می‌گیریم، برای مطالعه کردنش برنامه‌ریزی می‌کنیم؛ اما وقتی کتابی متعلق به خودمان است، آن قدر خیالمان راحت شده که ممکن است هیچ وقت آن کتاب را نخوانیم. شاید بتوان این مشکل را با مرتب کردن کتاب‌های کتابخانه خودمان و فهرست‌برداری از کتاب‌هایی که باید بر اساس اولویت بخوانیم، برطرف کرد.

به امید نقطه عطفی برای سال معنوی زیباتر.

پی‌نوشت‌ها:

۱. زخرف، آیه ۱۵؛ «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ».
۲. اسراء، آیه ۳۶؛ «لَا تِلْكَ كَانُ عَنْهُ مُسْئِلًا».
۳. همان، آیه ۲۷؛ «إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا».

هر چه قدر هم کسی به ما مستم یا فخر فروشی کرده باشد، هر چه قدر که او را به رخ من و شما کشیده باشند، هر چه قدر هم جای مرا در دل دیگران گرفته باشد، هر چه قدر هم با حضور او مرا تحویل نگرفته باشند، قرار نیست در دلم نسبت به او حسادت و کینه و بددلی داشته باشم. آیا با این بددلی، جز به خودم آسیب زده‌ام؟

یکی از کارهای زیبایی که می‌توانیم انجام دهیم، این است که نام تک‌تک آدم‌هایی را که تا به حال با آنها ارتباط بیشتری داشته‌ایم، بنویسیم و ببینیم نسبت به آنها چه اشتباهات و قصورهایی کرده‌ایم؟ چه نیازی از آنان را می‌توانستیم رفع کنیم؟ دست کدامشان را می‌توانستیم بگیریم؟ حال اگر کم کاری کرده‌ایم، تصمیم بگیریم در اولین فرصت جبران نماییم و حق آنان را ادا کنیم.

۴. سالم‌سازی جنسی

جامعه ما، نیازمند سلامت جنسی است. برای تأمین این سلامتی، نسخه‌های مختلفی برای شرایط مختلف وجود دارد؛ گاهی فرو بستن دیده‌ها، گاهی حجاب، گاهی پرهیز از واژه‌های ناشایست، گاهی ازدواج و گاهی محبت و عشق سرشار نسبت به همسر؛ هر چه هست، ما نیازمند سلامت جنسی هستیم و برای تأمین آن، میان خود، خانواده و جامعه خویش، نیازمند برنامه هستیم. چه قدر برای این موضوع، برنامه‌ریزی کوتاه مدت و بلندمدت داشته‌ایم؟

۵. اسراف از زاویه‌های متفاوت

اسراف را کمتر جدی گرفته‌ایم. یکی از اشتباهات رایج جامعه ما درباره اسراف، این است که تصور می‌کنند اسراف برای این که نعمت‌ها کم نیاید، حرام شده است و همین تصور باعث شده کسی که تمکن مالی بیشتری دارد و حس می‌کند برای او نعمت‌ها کم نمی‌آید، به خود اجازه راحت دور ریختن دهد. ما گاهی با این بهانه که یک دانه برنج ناقابل که به جایی نمی‌رسد، آن را دور می‌ریزیم؛ اما نکته این جاست که اسراف ما، خداوند را در رساندن نعمت، به عجز نمی‌آورد؛ هر چند بنا بر حکمت‌های تربیتی خداوند، اسراف، موجب کاهش برکت می‌شود. مسئله اساسی این است که بارها کردن اسراف، قرار است ما آدم‌هایی متفاوتی خود را نسبت به آن دانه برنج کنار بگذاریم و حتی نسبت به همان یک دانه، قدر دان شویم. بررسی کنیم که چه قدر در این سال مراقب اسراف نکردن بوده‌ایم؟ اسراف‌کنندگان، برادران شیطان هستند و شیطان به خدای خود ناسپاس بود.^۲

۶. یادداشتی برای حقوق خداوند

بررسی نسبت به واجبات ترک شده و حقوقی که خداوند بر ما واجب کرده، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ همان‌طور که یک سال دیگر از عمر ما گذشت، دیگر لحظات نیز خواهد گذشت. خوب است نمازها و روزه‌های فوت شده را به جا آوریم و حقوقی را که بر دمه ما هست، ادا کنیم.

۷. ارتباطی مستقیم‌تر

هر قدر هم که نسبت به برنامه‌های فرهنگی و دینی وقت گذاریم، باز جای مناجات و سخن گفتن با خدای بزرگ و نیز قرآن خواندن رانمی‌گیرد. ارتباط با خداوند، چیزی نیست که بتوان به خاطر مشغله‌ها و کمبود وقت‌ها از آن گذشت. سهم قرآن کریم و مناجات را از برنامه‌هایمان صفر نکنیم.

۸. جمع بندی علمی سال گذشته

یکی از اشتباهات علمی ما این است که با وجود آن که برای بحثی زمان زیادی صرف کرده‌ایم، اما بدون ثبت آن و یارساندن به نتیجه مطلوب، به آینده واگذارش می‌کنیم و این آینده، گاهی آن قدر دیر می‌رسد که چیزی از آن چه اندوخته بودیم، در ذهنمان نمی‌ماند. پیشنهاد ما این است که در چند محور، مباحث علمی خود را جمع‌بندی کنید؛ تا این مباحث، ماندگاری و استفاده بیشتری داشته باشند:

الف. سوالات علمی‌ای که خوب تحلیل نشده

مسیر علم و معرفت، از سؤال می‌گذرد؛ اما خیلی وقت‌ها منطقی سوالات ما و سوالاتی که می‌شنویم، تحلیل نشده و همین موجب می‌شود که به سوی پاسخ حرکت نکنیم و این سؤال و شبیهه، تنها نقش آزاردهندگی داشته باشد. سوالات خود را خوب یادداشت کنید و ببینید پرسش اصلی آن چیست و استدلال پنهان آن کدام است.

ب. درس‌هایی که فهمیده نشده

